

ФОРМУВАННЯ ПРОГНОСТИЧНИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ: Е-СЦЕНАРІЇ НАВЧАННЯ

УДК 378.147:005.21:33

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.327035>

Ольга Лебідь, доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри психології та педагогіки
Університету імені Альфреда Нобеля
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6861-105X>
Едуард Рижко, здобувач ступеня PhD
Університету імені Альфреда Нобеля
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-7359-8562>

ФОРМУВАННЯ ПРОГНОСТИЧНИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ: Е-СЦЕНАРІЇ НАВЧАННЯ

У статті висвітлена проблема формування прогностичних умінь майбутніх економістів за допомогою Е-сценаріїв навчання. Презентовано сутність поняття “прогностичні вміння майбутніх економістів” як сукупність інтелектуальних і практичних дій, що виявляються у здатності аналізувати економічну інформацію, будувати прогнози, планувати та обґрунтовувати рішення щодо розвитку економічних процесів і оцінювати їх наслідки. Проаналізовано сутність сутності категорій “план-конспект заняття”, “освітній сценарій”, “навчальний сценарій”, “освітній Е-сценарій”, “Е-сценарій навчання”. Акцентовано увагу на тому, що Е-сценарій навчання є сучасною моделлю проєктування освітнього процесу в умовах онлайн-навчання. Обґрунтовано можливості застосування Е-сценаріїв навчання як ефективного засобу формування прогностичних умінь майбутніх економістів. Наведено приклад Е-сценарію навчання, спрямованого на формування прогностичних умінь майбутніх економістів.

Ключові слова: прогностичні вміння; майбутні економісти; професійна підготовка; план-конспект заняття; освітній сценарій; освітній Е-сценарій; Е-сценарій навчання; дистанційне навчання.

Табл. 2. Літ. 15.

Olha Lebid, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor
Professor of the Psychology and Pedagogy Department,
Alfred Nobel University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6861-105X>
Eduard Ryzhko, Applicant of Ph.D,
Alfred Nobel University
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-7359-8562>

FORMATION OF FUTURE ECONOMISTS' PROGNOSTIC SKILLS: E-SCENARIOS OF LEARNING

The article highlights the problem of forming the predictive skills of future economists using E-scenarios of learning. The essence of the concept of “prognostic skills of future economists” as a set of intellectual and practical actions manifested in the ability to analyze economic information, make forecasts, plan and justify decisions on the development of economic processes and assess their consequences is presented. The essence of the categories of “lesson plan”, “educational scenario”, “training scenario”, “educational E-scenario”, “E-learning scenario” is analyzed. A comparative characterization of the terms “lesson plan”, “educational scenario”, “training scenario”, “educational E-scenario”, “E-scenario of training” is presented according to the criteria of the essence of the concept, the purpose of application and the features of implementation. Attention is focused on the fact that the E-scenario is a modern model of designing the educational process in online learning. The possibilities of using E-scenarios as an effective means of forming the predictive skills of future economists are substantiated. An example of an e-learning scenario aimed at developing the prognostic skills of future economists is presented, namely: E-scenario of training on the topic “World economic crises: causes, consequences, prognostic strategies for overcoming” (discipline “Economic Theory”). The purpose of this lesson is to develop future economists’ prognostic skills by modelling real economic situations and developing their own macroeconomic forecasts. The article proves that the use of E-scenarios in the educational process contributes not only to the activation of students’ cognitive activity, but also to the formation of analytical thinking skills, the ability to predict, reasoned decision-making and teamwork. Prospects for further research are the further development, testing and improvement of E-scenario models of learning focused on the development of predictive skills in students of economic specialties.

Keywords: prognostic skills; future economists; professional training; lesson plan; educational scenario; educational E-scenario; E-learning scenario; distance learning.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобальної нестабільності, цифровізації економіки та посилення конку-

ренції на ринку праці особливої ваги набувають прогностичні вміння майбутніх економістів. Здатність передбачати можливі сценарії розвитку подій,

ФОРМУВАННЯ ПРОГНОСТИЧНИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ: Е-СЦЕНАРІЙ НАВЧАННЯ

аналізувати ризики, моделювати економічні процеси та приймати обґрунтовані рішення є ключовими компонентами професійної діяльності фахівців економічного профілю. Це, зі свого боку, висуває нові вимоги до системи професійної підготовки таких фахівців, яка має бути спрямована не лише на засвоєння теоретичних знань, а й на формування навичок аналітичного передбачення, адаптивного мислення та прийняття стратегічних рішень у складних і невизначених умовах. Традиційні освітні підходи, як правило, орієнтовані на засвоєння готових знань і типових способів дій, проте інколи виявляються недостатньо ефективними для формування прогностичних умінь і розвитку аналітичної гнучкості майбутніх фахівців. Водночас цифрове освітнє середовище відкриває нові можливості для реалізації електронних навчальних сценаріїв (Е-сценаріїв навчання), які моделюють реальні або змодельовані ситуації, що потребують прогнозування, аналізу й прийняття рішень у невизначених умовах.

Проблема полягає у недостатній розробленості педагогічних підходів і цифрових дидактичних інструментів, які були б цілеспрямовано орієнтовані на формування прогностичних умінь у майбутніх економістів. Незважаючи на активне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес, інтерактивні форми роботи здебільшого залишаються орієнтованими на репродуктивне навчання. Е-сценарії навчання як потенційно ефективний засіб організації освітнього процесу в цифровому освітньому середовищі потребують подальшого обґрунтування з позицій формування саме прогностичних умінь майбутніх економістів, з урахуванням особливостей їхньої фахової підготовки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання прогностичних умінь були в полі наукових інтересів Б. Андрієвського, А. Антоненя, О. Бартків, Є. Дурманенко, Г. Кошонько, Г. Кутуєнко, С. Наход, О. Поробок, Л. Пермінової, М. Севастюк та ін. Так, науковці розглядають прогностичні уміння як засвоєний спосіб виконання розумових та практичних дій, що забезпечують отримання й аналіз випереджальної інформації про досліджуваний об'єкт, перетворення дійсних уявлень про об'єкт прогнозування з метою оптимального виконання поставлених прогностичних завдань, контролю та корекції прийнятих рішень на основі свідомого його застосування у професійно-практичній діяльності [8]; передбачають насамперед виконання дій, які спрямовані на побудову прогнозу [1]; вміння проводити дослідження, спрямоване на розробку і підтвердження прогнозу; складне вміння, до якого входять такі обов'язкові мисленнєві дії, як: установлення причинно-наслідкових зв'язків, планування, висування та аналіз гіпотез [9].

Серед знань, умінь і навичок, які входять до складу прогностичних умінь, особливої ваги набу-

вають такі, як: розумові операції, здатність до аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, абстрагування, класифікації та систематизації об'єктів і явищ; уміння зіставляти і реалізовувати поставлену мету із запланованим кінцевим результатом, інтуїтивне прогнозування процесу; уміння до висування гіпотез, формулювання цілей, завдань, виявлення закономірностей, а також умов, пошуку резервів, коригування тощо проведення експериментів, екстраполяції; передбачення кінцевого результату [2; 8].

Аналіз наукових підходів дає підставу стверджувати, що прогностичні уміння розглядаються дослідниками як складне інтегроване утворення, що поєднує у собі як розумові, так і практичні дії, спрямовані на передбачення, побудову прогнозу й обґрунтування рішень. Особливістю прогностичних умінь є їхній зв'язок зі здатністю до аналізу й інтерпретації випереджальної інформації, визначення причинно-наслідкових зв'язків, формування гіпотез, планування дій та передбачення можливих результатів.

Водночас недостатньо дослідженими залишаються питання виявлення специфіки та структурного складу прогностичних умінь майбутніх економістів.

Окремої уваги заслуговує питання формування прогностичних умінь. Зокрема, А. Антоненя зазначає, що формування прогностичних умінь досягається за рахунок спеціально розроблених комплексів проблемних завдань і пошукових ситуацій, які сприяють опануванню студентами методів аналізу, узагальнення, порівняння, розвитку творчого мислення [2].

Серед методів, які сприяють формуванню прогностичних умінь, Г. Кутуєнко виділяє: загальнологічні (індукція, дедукція, аналогія, аналіз, синтез, порівняння, моделювання та ін.), загальнопедагогічні (метод викладу, розповідь, опис, бесіда, самостійна робота тощо), проблемні, дослідницькі й інтерактивні ("Мозковий штурм у загальному колі", "Мозковий штурм у парах", "Діалог", "Робота в малих групах", "дерево рішень", "Дискусія") навчання [9]. Також учена наголошує на важливості методу експертних оцінок, тобто тих, що уможливають отримання прогностичної інформації на основі виявлення й обробки думок учнів, які входять до репрезентативної групи експертів (метод комісії, заснований на отриманні об'єктивної думки із сукупності індивідуальних думок експертів, метод Дельфі, "мозкова атака" ("мозковий штурм")) [9].

За твердженням О. Бартків і Є. Дурманенко, формування прогностичних умінь відбувається через залучення студентів до участі в мотиваційних тренінгах, розв'язання ситуацій, творчих завдань; опрацювання різних джерел, самостійної та групової роботи; виконання різнопланових завдань, міні-кейсів, практичних задач, проєктів; активну само-

освітню діяльність, реалізацію групових та індивідуальних проєктів, квестів тощо [3, 126].

Отже, важливим аспектом, на думку науковців, є те, що прогностичні уміння формуються переважно у процесі виконання практичних завдань, що підкреслює актуальність їх формування у системі професійної підготовки майбутніх фахівців.

Варто також зазначити, що окремої уваги потребує розгляд проблеми формування прогностичних умінь в умовах дистанційного навчання, адже саме цей формат створює специфічні умови для організації освітнього процесу, що відрізняються від традиційної аудиторної взаємодії. Інструменти онлайн-комунікації, інтерактивні платформи та цифрові сервіси забезпечують додаткові можливості для активної індивідуальної і групової роботи студентів у процесі формування їхніх прогностичних умінь.

Дистанційне навчання – це не просто розгортання “відеоконференції” чи “онлайн-зустрічі”, навчальний сеанс можна розглядати як “сценарій”, що організовує навчальну діяльність. Проте організація сценаріїв для цілей навчання в онлайн-форматі все ще рідко використовується або вивчається [15]. Технологія пов’язана з проєктуванням такого процесу навчання, який би гарантував заплановані результати [4]. Тому саме в цьому контексті доцільно розглянути особливості впровадження Е-сценаріїв навчання як інноваційного інструмента організації дистанційного освітнього процесу, що сприяє формуванню прогностичних умінь майбутніх економістів.

Мета дослідження – теоретичне обґрунтування та визначення можливостей використання Е-сценаріїв навчання як засобу формування прогностичних умінь майбутніх економістів у процесі професійної підготовки.

Виклад основного матеріалу. Для розкриття мети дослідження будемо дотримуватися послідовної логіки викладу матеріалу, що передбачає: розкриття змісту поняття “прогностичні уміння майбутніх економістів”; аналіз сутності та особливостей феномену “Е-сценарій навчання” як сучасної моделі проєктування освітнього процесу; обґрунтування можливостей застосування Е-сценаріїв навчання як ефективного засобу формування прогностичних умінь майбутніх економістів.

У контексті нашого дослідження важливим є визначення сутності прогностичних умінь майбутніх економістів крізь призму специфіки їхньої професійної діяльності. Адже саме характер і зміст завдань, які виконує економіст у практичній діяльності, зумовлюють необхідність сформованості прогностичних умінь.

Провідними видами діяльності економіста у середовищі підприємства є: пошук, накопичення та обробка первинної економічної інформації; аналіз господарської діяльності, розробка, планування і

впровадження заходів щодо її поліпшення; консультування з метою оптимізації бізнес-моделей; прогнозування фінансово-господарської діяльності та контроль за її виконанням; облік активів, пасивів, витрат, доходів і фінансових результатів діяльності; практичне застосування принципів і правил аудиту основних операцій, які здійснюються у процесі безперервного руху капіталу [12]; розробка заходів щодо забезпечення режиму економії, підвищення ефективності робіт, виявлення резервів, попередження збитків і непродуктивних витрат, більш раціональне використання усіх видів ресурсів. Фахівець-економіст виконує розрахунки матеріальних, трудових і фінансових витрат, необхідних для здійснення робіт (послуг), здійснює дослідження і розробки в освоєнні нової техніки й технології [5].

На основі аналізу основних видів діяльності економіста, виділених у працях науковців, можна визначити ті з них, що безпосередньо потребують або передбачають сформованості прогностичних умінь. Це насамперед види діяльності, які пов’язані з передбаченням майбутніх станів економічної системи, прийняттям обґрунтованих управлінських рішень на основі аналізу тенденцій і сценарного моделювання, а саме: аналіз господарської діяльності, прогнозування фінансових показників, планування розвитку підприємства, консультації щодо оптимізації бізнес-процесів та управління ресурсами.

Аналіз наукової літератури показав, що вчені при дослідженні професійної компетентності майбутніх економістів виділяють вміння, які, на нашу думку, відповідають змісту прогностичних умінь: складати, здійснювати й оцінювати плани підприємницької діяльності та особисті бізнес-проєкти; контролювати виконання економічних операцій, звітувати про економічну діяльність, прогнозувати можливі ситуації у професійній діяльності, прогнозувати наслідки прийнятих рішень [11]; передбачати результати своєї діяльності, критично оцінювати їхні наслідки; уміння проводити економічний, стратегічний аналіз та оцінку фінансово-господарської діяльності підприємств [10].

Отже, *прогностичні уміння майбутніх економістів* визначаємо як сукупність інтелектуальних і практичних дій, що виявляються у здатності аналізувати економічну інформацію, будувати прогнози, планувати й обґрунтовувати рішення щодо розвитку економічних процесів і оцінювати їхні наслідки.

За логікою нашого дослідження наступним кроком є аналіз сутності й особливостей феномену “Е-сценарій навчання” як сучасної моделі проєктування освітнього процесу.

У науковому обігу використовуються такі поняття, як “план-конспект заняття”, “освітній сценарій”, “навчальний сценарій”, “освітній Е-сценарій”, “Е-сценарій навчання” (в іноземній літературі – “*pedagogical scenario*”, “*educational scenarios*”,

ФОРМУВАННЯ ПРОГНОСТИЧНИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ: Е-СЦЕНАРІЙ НАВЧАННЯ

“scenario based education”, “scenario-based learning”, “scenario-based E-learning”), які мають спільні риси, проте відрізняються за змістовим наповненням, метою і особливостями реалізації в освітньому процесу закладів вищої освіти.

На переконання А. Фурмана, особливе місце в інноваційній системі засобів модульно-розвивального навчання належить освітньому сценарію, який є альтернативою добре відомим планам-конспектам уроків. Останні розкривають логіку викладання викладачем навчального матеріалу, тобто фіксують послідовність розгортання змісту тієї чи тієї теми. Він утілює закономірності безперервної розвивально-комунікативної взаємодії від першої до останньої хвилини модульного заняття у багатодинамічних міжособистісних системах. Такий сценарій передусім детально описує логіку розгортання розвивальної взаємодії з окремого навчального курсу в конкретному класі [13]. Навчання на основі сценаріїв – це потужний спосіб надати студентам змогу підготувати, виконати й оцінити реальні (автентичні) завдання у змодельованому середовищі.

Освітні сценарії використовуються для визначення цілей, організації навчальної діяльності, вибору ресурсів та оцінки результатів і дає можливість відстежувати прогрес студентів під час виконання завдань, щоб надати відповідну допомогу відповідно до контексту та ситуації. Він пояснює послідовність навчальних заходів і те, як вони поєднуються у навчальній послідовності. В адаптивному електронному навчанні, яке спирається на використання інформаційних технологій, освітні сценарії використовуються для персоналізації освітнього процесу на основі потреб і характеристик кожного студента [14].

Освітній процес можна розглядати як “сценарій”, що організовує навчальну діяльність. Однак організація сценаріїв з навчальною метою в онлайн-навчанні все ще рідко використовується або

вивчається. Крім того, методи розробки сценаріїв для навчальних програм мають бути достатньо гнучкими, щоб, з одного боку, полегшити розробку концепції сценарію, а з іншого, дозволити його неминучу модифікацію і адаптацію до конкретного навчального контексту. Отже, управління сценаріями має здійснюватися через його “життєвий цикл”, де він створюється (до початку навчального заняття), виконується (під час навчального заняття) і модифікується (після оцінки зворотного зв'язку) [15].

Освітній Е-сценарій – це персоналізована онтологічна система формалізації процесу інформаційної підтримки освітнього процесу з урахуванням предметної галузі, що виступає як засіб організації операційної бази знань. Основним завданням при формуванні бази знань – накопичувати не розрізнені дані, а структуровані, формалізовані інформаційні джерела – закономірності й принципи, що дозволяють виконувати реальні завдання при здійсненні навчально-дослідницької діяльності [6].

Е-сценарій навчання як засіб організації навчально-операційної взаємодії учасників дорадницького процесу в сфері реалізації інноваційних програм дає змогу розв'язувати такі завдання: дистанційна операційно-навчальна (покрокова) взаємодія всіх учасників інноваційної програми; створення у межах інноваційної програми інтерактивної консультативної бази знань з підключенням до неї всіх її учасників; дистанційна, покрокова консалтингова підтримка процесу реалізації інноваційних програм для всіх її учасників, з використанням різних інформаційних і програмних ресурсів; побудова абонентської мережі використання бази знань інноваційних проєктів [7, 166].

Узагальнюючи вищезазначені погляди, пропонуємо ознайомитись з порівняльною характеристикою термінів “план-конспект заняття”, “освітній сценарій”, “навчальний сценарій”, “освітній Е-сценарій”, “Е-сценарій навчання” (див. табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльна характеристика понять “план-конспект заняття”, “освітній сценарій”, “навчальний сценарій”, “освітній Е-сценарій”, “Е-сценарій навчання”

Поняття	Сутність	Мета	Особливості впровадження
План-конспект заняття	Дорожня карта викладача щодо того, чого мають навчитися студенти і як це буде ефективно зроблено під час заняття	Забезпечення структурованого та логічного проведення заняття	Орієнтований на роботу у традиційному академічному середовищі
Освітній сценарій	Розгорнутий план організації освітнього процесу, що включає логіку взаємодії всіх учасників, форми діяльності та освітній контент	Забезпечення логіки, інтерактивності та результативності навчального процесу	Використовується як універсальний підхід до проєктування занять у різних формах (онлайн, офлайн, змішано)
Навчальний сценарій	Спланована структура, яка визначає взаємодію та послідовність дій між учнями, навчальними ресурсами та навчальним середовищем [Anoir]	Організація активної та результативної взаємодії здобувачів освіти з навчальним середовищем	Актуальний для практичних занять, тренінгів, симуляцій; акцент на дії студентів, а не викладача

**ФОРМУВАННЯ ПРОГНОСТИЧНИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ:
Е-СЦЕНАРІЙ НАВЧАННЯ**

Продовження таблиці 1

Освітній Е-сценарій	Освітній сценарій, що розробляється спеціально для онлайн або змішаного навчання з урахуванням цифрових інструментів	Організація взаємодії студентів з контентом, викладачем та між собою в цифровому середовищі	Передбачає інтеграцію онлайн-платформ, використання мультимедіа, сервісів для комунікації та оцінювання
Е-сценарій навчання	Модель реалізації освітнього процесу у цифровому середовищі, яка включає в себе чіткі інструкції, етапність, цифрові інструменти, ролі учасників	Підвищення ефективності онлайн / змішаного навчання через активну взаємодію та застосування EdTech	Використовується для гейміфікації, кейс-методів, онлайн-квестів, колаборативних завдань, віртуальних практикумів

Представлена таблиця дає змогу побачити еволюцію підходів до організації навчального процесу – від традиційного плану-конспекту до сучасних Е-сценаріїв, що інтегрують цифрові технології та мультимедійні інструменти. Кожен із форматів має специфіку і доцільність використання залежно від цілей навчання, форм проведення занять та рівня цифрової підготовленості учасників освітнього процесу. Впровадження освітніх сценаріїв, зокрема, електронних, забезпечує не лише логічність і структурованість занять, а й підвищує залученість здобувачів вищої освіти, сприяє розвитку автономного навчання. Такий підхід дає можливість зробити навчання більш гнучким, динамічним та орієнтованим на компетентнісний результат.

За логікою нашого дослідження, як приклад, узагальнено розглянемо Е-сценарій навчання з теми “Світові економічні кризи: причини, наслідки, прогностичні стратегії подолання” (навчальна дисципліна “Економічна теорія”). *Формат реалізації Е-сценарію*: рольова гра “Аналітик майбутнього”. *Мета* заняття: сформувати в майбутніх економістів прогностичні уміння шляхом моделювання реальних економічних ситуацій та розробки власних прогнозів у сфері макроекономіки.

Зауважимо, що при розробці Е-сценарію навчання ми спиралися на ідеї та методичні рекомендації, викладені у науковій праці Ф. Трійло (*Fabrice Trillaud*), Ф. Фам (*Phuong Thao Pham*), М. Раба (*Mourad Rabah*), П. Естрайє (*Pascal Estrailier*) і Дж. Малкі (*Jamal Malki*) [15], які досліджували особливості ситуаційних сценаріїв для електронного навчання.

Насамперед визначили акторів: студенти (відвідують заняття), тренер (викладач – розробник сценарію).

Ми також визначили “ролі”, які описують набір поведінки кожному актору, передбачивши, що кожен актор може мати кілька ролей. Під час реалізації рольової гри “Аналітик майбутнього” ми пов’язали ролі акторів із ситуацією у грі. Так нами було сформовано такі ролі:

– аудитор (усі студенти на етапі роботи з матеріалами) – переглядають матеріали, запропоновані викладачем (презентація, кейси, відео); працюють у

віртуальному блокноті; можуть задавати питання в чаті або голосом; фіксують власні ідеї щодо прогнозу;

– доповідач (обрані групи студентів) – презентують результати роботи команди (прогноз економічної кризи та антикризову стратегію); працюють з віртуальною дошкою; озвучують свої ідеї; відповідають на питання від модератора та експертів;

– експерт (студенти-слухачі (інші групи)) – задають уточнювальні питання доповідачам; оцінюють реалістичність прогнозів; можуть надавати власні варіанти врегулювання ситуації;

– модератор (викладач) – керує процесом заняття; дає завдання; ділить студентів на групи; призначає ролі; регламентує час; організовує виступи; управляє активністю учасників;

– дизайнер (викладач) – готує та розміщує навчальні ресурси у віртуальному середовищі (кейси, матеріали, завдання); визначає послідовність роботи;

– оцінювач (викладач) – оцінює виступи груп; фіксує сильні та слабкі сторони рішень; дає фідбек; формулює рекомендації для покращення аналітичних і прогностичних навичок.

Ми розбили впровадження Е-сценарію на три цикли, а саме: побудова, виконання, оцінка. “Використовуючи цей цикл, ми визначаємо, коли різні суб’єкти беруть участь у загальному життєвому циклі сценарію, щоб надати їм відповідні інструменти та підказки для його покращення. Кожен актор бере участь в одній або кількох фазах життєвого циклу сценарію” [15].

Перший цикл передбачав проектування та розробку змісту Е-сценарію навчання відповідно до мети заняття, а саме: формулювання теми, побудова структури заняття, визначення ролей акторів і послідовності етапів Е-сценарію, підбір цифрових інструментів і ресурси, які будуть використані на занятті.

Щодо другого циклу – виконання Е-сценарію, то етапність його проведення відображена в таблиці 2.

Третій цикл впровадження Е-сценарію навчання передбачав аналіз і оцінювання результатів реалізації сценарію з метою виявлення його сильних сторін, труднощів та напрямів для удосконалення. На цьому етапі здійснювалась комплексна оцінка як роботи студентів, так і самого сценарію заняття.

ФОРМУВАННЯ ПРОГНОСТИЧНИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ: Е-СЦЕНАРІЙ НАВЧАННЯ

Таблиця 2

Етап	Діяльність викладача	Діяльність студентів	Інструменти
Мотивація	Постановка проблеми: “Уявіть, що ви – команда аналітиків міжнародної компанії, яка має спрогнозувати нову хвилю економічної кризи”	Входять у роль, озвучують асоціації до поняття “криза”	Mentimeter
Надання кейсу	Аналіз попередніх світових економічних криз (1930, 2008, пандемія)	Ознайомлення з кейсом, виділення факторів кризи	Google Slides, Padlet
Завдання	Проаналізувати сучасну ситуацію та побудувати прогноз щодо можливої кризи	Робота в групах, пошук даних, формування прогнозу	Google Docs, онлайн-аналітика, ChatGPT
Презентація результатів	Викладач модерує презентації студентів	Презентація сценаріїв прогнозу та стратегій дій	Canva, Google Slides
Рефлексія та обговорення	Обговорення отриманих рішень; фокус на прогностичних вміннях	Самооцінка та взаємооцінка роботи	Google Form

У процесі оцінювання увага зосереджувалась на тому: наскільки успішно студенти виконали поставлені завдання; якою була якість прогнозів, розроблених стратегій, прийнятих рішень; чи виявили студенти здатність аналізувати інформацію, будувати логічні висновки та пропонувати варіанти рішень в умовах невизначеності

Таким чином, третій цикл став важливою завершальною частиною роботи з Е-сценарієм, яка не лише дозволила зафіксувати підсумки навчальної взаємодії, а й створити умови для подальшого формування прогностичних умінь майбутніх економістів.

Висновки. Отже, формування прогностичних умінь майбутніх економістів є важливим і необхідним компонентом їхньої професійної підготовки, що зумовлено сучасними вимогами ринку праці та динамікою розвитку економічних процесів. Проведене дослідження дає підставу стверджувати, що ефективним засобом розвитку таких умінь є впровадження Е-сценаріїв навчання, які забезпечують моделювання реальних чи наближених до реальності ситуацій, потребують аналізу, прогнозування та прийняття рішень у невизначених умовах. Використання Е-сценаріїв навчання в освітньому процесі сприяє не лише активізації пізнавальної діяльності студентів, а й формуванню у них навичок аналітичного мислення, здатності до прогнозування, аргументованого прийняття рішень та роботи в команді. Представлений приклад Е-сценарію навчання демонструє можливості цифрових технологій та інтерактивних методів для підвищення якості професійної підготовки майбутніх економістів, а також доводить доцільність подальшої розробки та впровадження таких сценаріїв у практику вищої освіти.

Перспективи подальших пошуків у цьому напрямі дослідження пов'язані з подальшою розробкою, апробацією та удосконаленням моделей Е-сценаріїв навчання, орієнтованих на формування прогностичних умінь у студентів економічних спеціальностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрієвський Б.М., Пермінова Л.А. Формування у здобувачів вищої освіти умінь прогнозувати у процесі педагогічного дослідження. *Збірник наукових праць. Педагогічні науки*. 2022. Вип. 100. С. 5–11.
2. Антоненко А.В. Структура прогностичних умінь майбутніх менеджерів та фактори ефективності їх формування. 2012. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f59f4bf7-c734-44de-9dd9-81ad1c81115e/content> (дата звернення: 10.04.2025)
3. Бартків О., Дурманенко Є. Формування прогностичної компетентності у майбутніх вихователів: дидактичний аспект. *Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського*. 2022. Вип. 2 (133). С. 124–130.
4. Вишківська В., Прокоф'єв Є., Ілішова О. Технологія проєктування освітнього процесу: аналіз теоретичних передумов і алгоритм реалізації. *Молодь і ринок*. 2024. № 3 (223). С. 86–91.
5. Горобець С.М. Теоретичні моделі компетенцій майбутніх економістів. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2005. Вип. 25. С. 156–158.
6. Дем'яненко В.Б., Дем'яненко В.М. Онтологічні аспекти освітніх сервісів адаптивного навчання. *Наукові записки НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2017. Вип. СХХХІІІ (133). С. 68–78.
7. Кальний С.П. Е-сценарій навчання як засіб організації навчально-операціональної взаємодії учасників дорадчого процесу у сфері реалізації інноваційних програм. 2017. С. 162–169.
8. Кошонько Г.А., Поробок О.О. Прогностичні вміння в структурі професійної діяльності майбутніх психологів. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія “Психологічні науки”*. 2018. № 2 (10). С. 130–142.
9. Кугуєнко Г.В. Інтерактивні методи у формуванні прогностичних умінь учнів. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/7068/1/Kuguenko.pdf> (дата звернення: 14.04.2025)
10. Отрощенко Л.С. Формування професійної компетентності майбутніх економістів-міжнародників. *Перший крок у науку: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. Луганськ, 2009. Т. 7*. С. 75–78.
11. Перевознюк Н.М. Професійна компетентність економіста: сутність та структура. *Наука і освіта*. 2012. № 1. С. 41–46.

12. Тимошук Г.В. Особливості професійної діяльності економіста. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: Педагогіка і психологія*. 2013. Вип. 41. Ч. 4. С. 267–273.

13. Фурман А.В. Освітні сценарії: сутність, композиція, принципи створення. *Психологія і суспільство*. 2009. № 3. С. 174–192.

14. Anoir L., Chelliq I., Khaldi M., Khaldi M. Personalization of learning through pedagogical scenarios in adaptive e-Learning. *Proceedings of the E-Learning and Smart Engineering Systems (ELSES 2023)*. 2023. DOI: 10.2991/978-94-6463-360-3_2

15. Trillaud F., Pham T., Rabah M., Estraillier P., Malki J. Situation-Based Scenarios for E-Learning. *IADIS e-learning*. 2012.

REFERENCES

1. Andriievskiy, B.M. & Perminova, L.A. (2022). Formuvannya u zdobuvachiv vyshchoi osvity uminnia prohnazuvaty u protsesi pedahohichnoho doslidzhennia [Formation of forecasting skills in higher education students in the process of pedagogical research]. *Collection of scientific papers. Pedagogical sciences*. Vol. 100. pp. 5–11. [in Ukrainian].

2. Antonets, A.V. (2012). Struktura prohnostychnykh umin maibutnykh menedzheriv ta factory efektyvnosti ikh formuvannya [The structure of predictive skills of future managers and the factors of effectiveness of their formation]. Available at: <https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f59f4bf7-c734-44de-9dd9-81ad1c81115e/content> (Accessed 10 Apr. 2025). [in Ukrainian].

3. Bartkiv, O. & Durmanenko, Ye. (2022). Formuvannya prohnostychnoi kompetentnosti u maibutnykh vykhovateliv: dydaktychnyi aspekt [Formation of predictive competence in future educators: didactic aspect]. *Bulletin of Mykhailo Ostrohradskyi KrNU*. Issue 2 (133). pp. 124–130. [in Ukrainian].

4. Vyshkivska, V., Prokofiev, Ye. & Ilishova, O. (2024). Tekhnolohiia proiektuvannya osvithnoho protsesu: analiz teoretychnykh peredumov i alhorytm realizatsii [Educational process design technology: analysis of theoretical premises and implementation algorithm]. *Youth & market*. No. 3 (223). pp. 86–91. [in Ukrainian].

5. Horobets, S.M. (2005). Teoretychni modeli kompetentstii maibutnykh ekonomistiv [Theoretical models of competencies of future economists]. *Bulletin of Ivan Franko Zhytomyr State University*. Issue 25. pp. 156–158. [in Ukrainian].

6. Demianenko, V.B. & Demianenko, V.M. (2017). Ontolohichni aspekty osvithnykh servisiv adaptivnoho navchannia [Ontological aspects of adaptive learning educational ser

vices]. *Scientific notes of the National Polytechnic University named after M.P. Dragomanov*. Issue CXXXIII (133). pp. 68–78. [in Ukrainian].

7. Kalnyi, S.P. (2017). E-stsenarii navchannia yak zasib orhanizatsii navchalno-operatsionalnoi vzaiemodii uchasyktiv doradchoho protsesu u sferi realizatsii innovatsiinykh proham [E-learning scenario as a means of organizing educational and operational interaction of participants in the advisory process in the field of implementation of innovative programs]. pp. 162–169. [in Ukrainian].

8. Koshonko, H.A. & Porobok, O.O. (2018). Prohnostychni vminnia v strukturi profesiinoi diialnosti maibutnykh psykholohiv [Predictive skills in the structure of professional activity of future psychologists]. *Collection of scientific papers of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine*. No. 2 (10). pp. 130–142. [in Ukrainian].

9. Kuhuienko, H.V. Interaktyvni metody u formuvanni prohnostychnykh umin uchniv [Interactive methods in the formation of students' predictive skills]. Available at: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/7068/1/Kuguenko.pdf> (Accessed 14 Apr. 2025). [in Ukrainian].

10. Otroshchenko, L.S. (2009). Formuvannya profesiinoi kompetentnosti maibutnykh ekonomistiv-mizhnarodnykh [Formation of professional competence of future international economists]. *Proceedings of the Conference Title "The first step into science"*. Luhansk. Vol. 7. pp. 75–78. [in Ukrainian].

11. Perevozniuk, N.M. (2012). Profesiina kompetentnist ekonomista: sutnist ta struktura [Professional competence of an economist: essence and structure]. *Science and education*. No. 1. pp. 41–46. [in Ukrainian].

12. Tymoshchuk, H.V. (2013). Osoblyvosti profesiinoi diialnosti ekonomista [Features of the professional activity of an economist]. *Problems of modern pedagogical education*. Issue 41. pp. 267–273. [in Ukrainian].

13. Furman, A.V. (2009). Osvitni stsenarii: sutnist, kompozitsiia, pryntsypy stvorennia [Educational scenarios: essence, composition, principles of creation]. *Psychology and society*. No. 3. pp. 174–192. [in Ukrainian].

14. Anoir, L., Chelliq, I., Khaldi, M. & Khaldi, M. (2023). Personalization of learning through pedagogical scenarios in adaptive e-Learning. *Proceedings of the E-Learning and Smart Engineering Systems (ELSES 2023)*. DOI:10.2991/978-94-6463-360-3_2 [in English].

15. Trillaud, F., Pham, T., Rabah, M., Estraillier, P. & Malki, J. (2012). Situation-Based Scenarios for E-Learning. *IADIS e-learning*. [in English].

Стаття надійшла до редакції 16.04.2025

“Піреба перестати весь час озиратися на минуле, а налаштуватися на оптимістичніший лад і старатися якнайліпше скористати із залишку свого дня”.

Кадзуо Ішігуро
британський письменник

